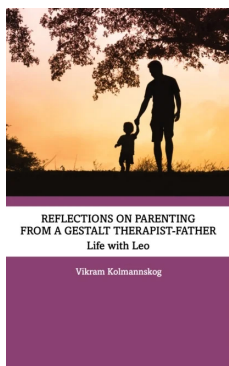

To pappabetraktninger om barn

Vikram Kolmannskog

REFLECTIONS ON PARENTING FROM A GESTALT THERAPIST FATHER

Life with Leo

Routledge, 2026, 164 sider

Sigurd Hverven

SÅ SETTER VI OSS PÅ HUK

Filosofi på høyde med barn

Dreyer, 2024, 284 sider

Begge bøkene er omtalt av Sven Dybwad
Haagensen

Dette er mine første bokanmeldelser. Tidsskriftredaktøren ga meg disse to bøkene og ba meg skrive anmeldelsen, uten videre instruks. Jeg sa som Pippi: Det har jeg ikke gjort før. Såklart jeg kan!

Siden dette er et tidsskrift for gestaltterapi, nyter jeg privilegiet som kollega å få være synlig som lesende subjekt. Jeg betrakter meg derfor fritatt fra å måtte skrive som en litterat med et nøkternt, distansert fagblikk. Helt kort om meg som har lest bøkene: Jeg er forskerutdannet, som disse to forfatterne, men med teknisk doktorgrad og et

yrkesliv i prosessindustrien bak meg, også som leder. Senere var jeg også lederutvikler, og tok etter hvert en grundig humanistisk utdanning – som gestaltterapeut. Jeg har alltid vært filosofi-nysgjerrig, men det nærmeste jeg tidligere har kommet filosofi profesjonelt, er aritm-etikken. Spøk til side: Jeg er pappa til to flotte unge kvinner, 31 år per april 2026, og jeg kunne med fordel vært mer på filosofisk huk med dem da de var små.

Vikram Kolmannskog er gestaltterapeut og professor ved Norsk Gestaltinstitutt, og forfatter av en lang rekke publikasjoner. Sigurd Hverven er fagfilosof, «forsker i etikk, miljøfilosofi og økoteologi» i hans egne ord, ved Teologisk fakultet i Oslo. Også han med en lang publikasjonsliste. I denne teksten omtaler jeg dem som Vikram og Sigurd. Jeg har sett Vikram i gangene på NGI, uten å være på hils. Ennå. Sigurd har jeg først og fremst hørt på NRK.

Dette er to bøker skrevet av pappaer. Utover det har bøkene faktisk ikke mye til felles, annet enn at forfatterne er forskere som støtter seg på referanser og drøftinger. Vikram reflekterer rundt den for ham nye papparollen, som tittelen angir. Samtidig har han et annet og tydelig prosjekt, som er samfunnets møte med en regnbuefamilie. Sigurd er også innom papparollen sin, men har fokus på filosofier og deres (oftest) manglende gyldighet når de møter fullverdige, små mennesker – altså ikke fokus på barns filosofi.

Barnas verden, oversett av filosofer

Undertittelen til Sigurds bok er «Filosofi på høyde med barn». Det ga meg forventninger som ikke ble innfridd. Mer om det nedenfor. Jeg måtte derfor lese boka «medhårs». Sigurd sier i forordet at den forsøker å gi svar på ...

1.Hva er et barn, og hvordan er det å være et barn?

2.Hvilke filosofiske innsikter kan vinnes ved å vie større oppmerksomhet til barn?

Den har vært en lesefornøyelse, ved å la meg se filosofi i lys av barns forutsetninger. Samtidig gjorde den meg tankefull: Filosofer later til å forutsette at vi voksne er klartenkte, ansvarlige, moralske aktører med god evne til selvregulering. Er vi voksne det? Jeg tror snarere vi bare har en tynn snerk av siviliserthet over impulser av ymse slag.

I møte med barn kommer filosofene oftest til kort, peker Sigurd på. Den tilkortkommingen er nettopp hva Sigurd skriver analytisk om gjennom hele boka. Enkelte klarer seg til dels. Særlig Aristoteles er uforstående til det barnlige. Han underkjenner til og med kvinners kapasitet for dydsvennskap, altså å vite hva som er best for en selv og andre. Kanskje er han nettopp ekstremtilfellet som tydeligst viser filosofers mangel på innsikt i barn, eller i det minste å betrakte dem som mennesker? Det generelle inntrykket mitt er at filosofienes gyldighet for barn er tilfeldig. Som

Sigurd viser, har de færreste filosofer hatt egne barn og få, om noen, ser ut til å ha forsøkt å forstå dem. De kan nok tilgis i lys av hvor mye bedre vi forstår barn i dag enn for ganske få tiår siden, men det er interessant å få belyst dette gapet. Det er en vekker om hvor lite plass vi gir til barns perspektiv i samfunnet. Dette gjør boka potensielt viktig.

Jeg lurar på om Sigurd indirekte peker på at en filosofi ikke kan kalles allment gyldig før den også står seg i møte med barns egenskaper og forutsetninger – som fullverdige mennesker, bare på et yngre stadium enn du som leser og jeg. Merk: Det er jeg som sitter med en forestilling om at filosofi om mennesker bør være mest mulig allmenngyldig dersom den ikke spesifiserer hvem den filosoferer om.

I stedet for å gå gjennom flere av filosofene Sigurd skriver om, holder jeg meg til de større linjene – og hva lesningen vekket i meg. Tittel og de to spørsmålene ga meg forventning om større innsikt i hvordan barn opplever livene sine og virkeligheten. Det er altså mitt behov: å få ristet i mitt begrensede voksenblikk med barns åpnere blikk. Jeg har en 365-dagerskalender med barneuttalelser fra sveitsiske Diogenes forlag på kjøkkenet – en daglig kilde til slik innsikt. De kan være en veileder til å sette seg på huk i barnets verden; de er jordnære, skarpe observatører og kreative tenkere, som her: «Mamma, du ville jo ha to barn!»

Sigurds første spørsmål, «Hvordan er det å være et barn?», har han faktisk svart ganske godt på, men ved å tenke på høyde med barn som voksen. Han erkjenner voksenblikket sitt som en hake ved dette på side 21, og det ER jo vanskelig å skru av voksenhjernen og oppleve som et barn.

Det jeg oppfatter som Sigurds fanesak, er dette: Filosofers – og samfunnets – respekt for barn på barns premisser er ytterst mangelfull. Han gjør en hederlig innsats for å bøte på det i denne boka, også gjennom synlighet og hørbarhet i media. I det hele tatt tar vi barn og deres behov skremmende lite på alvor. Dette er nok viktigere å formidle enn å dekke mitt behov for å virkelig være på huk med barna.

Konkret peker Sigurd på den totalt feilslåtte ideen om voksenstyrt lek med læring som hensikt – en grov bommert. Vi har nærmest industrialisert barndommen for å tjene samfunnsøkonomiske interesser. «Industrialisering» er ikke mitt uttrykk, og jeg så det heller ikke i teksten, men jeg stiller meg bak tanken. Sigurds bidrag til den offentlige debatten er svært viktig, og han kan gjerne hamre budskapet inn enda dypere. Neste bok kan gjerne være mindre filosofi-tett, men mer utforskende av barnefilosofi? En bok som tydeligere understreker barns perspektiv som korrektiv til vårt vanlige?

En overgang, via noen tanker om referansestil

Teksten min så langt har ikke vært en «søm» mellom Vikram og Sigurds bøker, med direkte sammenligning. De står støtt i sine ulike innfallsporter og forutsetninger,

og jeg synes språket er godt i begge. Som en bro over til Vikrams tekst nevner jeg forskerblikket deres: Sigurd har små tall som referanser og angir årstall for filosofienes livsspenn. Det oppleves nyttig å kunne relatere til tidsånd i den grad jeg – som ikke-historiker – har forestillinger om den. En annen fordel er at det gir god flyt for meg som leser. Jeg brukte samme type referering i min tekniske avhandling. Forresten: Når blir en innsikt så lite spesiell at vi kan slutte å legge inn refereranse til den? Kjør debatt!

Vikrams tekst med APA-referanser bryter opp min leseflyt. Jeg forstår at han er underlagt slike rammer i forskervirket sitt, så la dette være min personlige mening om APA-standarden som snublesteiner i en tekst – mer enn en kritikk av Vikrams tekstkvalitet.

Legitimering

Vikrams regnbuefamilie består av ham, hans mannlige partner Daniel, barnets mor Cecilie og guttungen som i teksten får navnet Leo. Vikrams fanesak oppfatter jeg som sammenfattet i dette sitatet (side 25, min oversettelse): «Selv om jeg gjerne vil fokusere på hvordan skeivhet kan være berikende, og ikke bare på hvordan det ikke ødelegger barn, har utgangspunktet for forskningen vært det helt reelle behovet for å forsvare og legitimere familiene våre.»

Hmm – overfor hvem da? Jeg tror det spørsmålet er relevant. Budskapet hans slår inn åpne dører hos meg, men gjør det også det i den sannsynlige leserkretsen? Omformulert: I hvilken leserkrets vil boka – som legitimerer Vikrams opplevelse – kunne utgjøre en forskjell for noens livskvalitet?

Dette legitimerings- og forsvarsskriftet er til dels «på høyde med» et barns filosofi, fordi Vikram evner å sette seg på huk i undring. Boka slutter før Leos filosoferinger tar av – i alle fall når jeg sammenligner med alderen i utsagnene i Diogenes-kalenderen min (ca. 3–12 år). Jeg ser hvordan Vikram er sårbart til stede med Leo: sårbart ved at han legger et vanlig, bedrevitende voksenblikk til side og forholder seg til Leo på hans premisser – uforstilt og undrende. Leo skal ikke formes til noe bestemt, men anerkjennes fullt som den han er akkurat nå. Slik sett bidrar Vikram med det Sigurd peker på at samfunnet mangler. Hadde vi bare hatt flere fedre med Vikrams (og antakelig Sigurds) måte å være med barn på! Heldigvis er det en potensiell felles kvalitet for menn av alle legninger: å kunne sette seg på huk med barn.

Underveis i lesningen av Vikrams forsker- og erfaringsreisebok (ca. 120 sider) innser jeg at jeg forstår lite av hvordan livet til homofile oppleves – her: av en far i en slik familie. Er skeive og deres familieliv virkelig under et så stort trykk av «du er ikke som oss» og fordomsfulle møter at skeivhet gjennomsyrrer livet i den grad? Vikram opplever forsvar og legitimering som helt reelle behov. Jeg innser at jeg lever atskillig mer bekvemlig i mine roller som cis-mann enn Vikram. (cis i

betydningen dennesidig versus trans-, relevant brukt slik på orienteringen i kjemiske bindinger). Og dette gjelder til og med i vårt globalt sett relativt på tvers-tolerante norske samfunn. (Queer er fra tysk quer og betyr på tvers – av en «flertallsnormalitet», her altså.) Heder til Vikram for et blikk inn i hans tilværelse i dette samfunnet, og for de bredere perspektivene som referansene gir. Jeg fikk en viktig påminner å ta med meg.

Perspektivrikt og innsiktsfullt

Vikrams tekst er som en dagbok med innsmette av andres funn og innsikter. En terapi-parallell til det er at jeg kan pendle mellom full innlevelse – altså konfluens med klienten min – og en mer differensiert betrakterposisjon der jeg lettere ser hvordan dette gir videre mening. For meg blir dette det jeg tar med meg fra lese-møtet med Vikram: å leve meg inn i hans tilværelse etter beste evne og samtidig få et sakprosaperspektiv på den. Det har vært et berikende møte. I en slik sammenligning er Sigurds bok forskerfaglig sett «tørre», selv om språket er smidig og lettlest, og innsiktene hans er nye for meg.

Jeg treffes av begge bøker: av Vikrams møter med trangsynt uforstand rundt skeivt foreldreskap, og av Sigurds påpeking av samfunnets generelle uforstand om barns verdi i seg selv – og for samfunnet.

Det er vanskelig å avslutte med ett enkelt utsagn som treffer begge bøker samtidig: et legitimerings- og forsvarsskrift om skeivt familieliv fra en pappa, og et fagfilosofisk kampskrift for å anerkjenne barn i større grad – også inspirert av å være pappa. Det de har til felles, er at foreldreskap gjør noe med perspektivene våre. Barna – og perspektivene de åpner for – bærer også i seg en mulighet til et rikere samfunn.